

TÜRK VE AZERİ HALK ŞİİRİNDE MISRA BAŞI TEKRARLI SESLER, HECELER VE KELİMELER

New Line Repeated Sounds, Syllables and Words
in Turkish and Azerbaijani Folk Poetry

Hayrettin İVGİN*

Özet: Şiirlerde ses zenginliği; mısralar arasında aynı sesler, heceler, takılar ve aynı anlam taşıyan kelimelerin tekrarıyla sağlanır. Bu tekrarlar şiirde iç ahengi ortaya çıkarır; mısraların başına, ortasına ya da sonuna getirilir. Bu tekrarlar mısralar arasında kafiye veya redif görevi görürler. Mısra başı tekrarlara eski Türk şiirlerinde de rastlıyoruz. Bu tekrarlar şiire “aliterasyon” sağlar. Bu tür aliterasyona hem Türkiye Türklerinin hem de Azeri Türklerinin halk şiirlerinde rastlamaktayız.

Anahtar Sözcükler: Kafiye, başkafiye, ses benzerliği, ses-hece-kelime tekrarı, halk şiiri.

Abstract: *The sound richness in poems is provided with repetition of words having same sounds, syllables and suffixes between lines. These repetitions introduce the internal harmony in poem. These repetitions are placed to new lines, to midst and end of the line. These repetitions have the characteristic of being rhymes and redif (repetition). We see new line repetitions in old Turkish poems. These repetitions provide “alliteration” in poem. We see these kinds of alliterations in both folk poems of Turkey’s Turks and Azerbaijani Turks.*

Keywords: *Rhyme, head rhyme, sound semblance, sound-syllable-word repetition, folk poem.*

Genelde şiirlerde ses zenginliği; mısralar arasında aynı seslerin, hecelerinin, takıların ve kelimelerin tekrarıyla sağlanır. Mısralar arasında sesli-sessiz ilişkileri kurarak çoğu zaman aynı anlamı taşıyan kelimeler mısra başlarına getirilebilir. Bu tekrarlar bazen mısraların ortalarına ve kafiyelerden sonra redif olarak sonlarına da getirilebilir.

Eğer bu tekrarlı sesler mısraların tam başında bulunuyorsa, bu sesler kafiye görevi yapabilir. Bunlara bazı araştırmacılar “başkafiye” adını vermektedir. Bunlar

---

* Halk Bilimi Araştırmacısı – Yazar.

birer kafiye sayılır mı? Bunu iddia olarak ortaya atmak şimdilik kabul görmeyebilir. Gerçi kafiye, “*genellikle şiirde mısra sonlarındaki ses benzerliği*” olarak tanımlanır. Bu tanım yıllarca doğru kabul edilmiştir. Ama bilimsel çalışmalar ilerledikçe pek çok doğru bildiğimiz hükümler değişebiliyor. Böylece tanımların niteliği ve çapı da değişiyor.

Eski Türk şiirlerinde “*başkafiye*” olarak adlandırılan seslerin, hece ve kelimelerin bulunduğu şiirlere rastlayabiliyoruz. Bu konuda Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya’nın¹ ve Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat’ın² çalışmaları ve iddiaları bulunuyor. Bu iddiaları doğru kabul edip etmemek kişilere göre değişebilir. Tunca Kortantamer³ mısra başlarındaki ses tekrarlarının, “*şiirde küçük süslemeler oluşturduğunu, tonlamaya ve anlama katkıda bulunduğunu*” söyler. Vasfi Mahir Kocatürk⁴ gibi bazı araştırmacılar mısra başlarında, ortalarında ve sonlarındaki ses tekrarını kafiye ve redif olarak kabul eder. Bu ses tekrarını “*aliterasyon*” kavramı içine alanlar da vardır.

Mısra başı ses tekrarlarına Türk ve Azeri şiirlerinde örnek olarak çok rastlamaktayız. Ben eski bir Türk şiirini mısra başı, ortası ve sonu ses tekrarlarına örnek olarak vermek istiyorum.

Sılığ Tigin adlı ozanın olan aşağıdaki şiirde (a) ve (b) mısra başlarında, (b) ve (k) mısra içlerinde tekrarlı olarak kullanılmıştır.

*alku türlüğ adalarta umug boltaçı
arış arıg bu yitiken sudur edinig
agzanıp minn küün tükel yakturup
adınlarka ülemiş buyan küçinte*

*adınçığ iduk kağan kan suusı
agır buyanlığı/kuñ tay kuu katı
ançulayu ok kuñ kuu katı Kuşala Sit ibala/başlap
altun urugları birle*

.....
*bu buyan edgü kılınç küçinte
burkan kutın bulup biz esen Sılığ Tigin birle kininte
but kötirmece tınlıg oğlanıña*

¹ Osman Fikri Sertkaya, “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış”, *Türk Dili Dergisi-Türk Şiiri Özel Sayısı I* (Eski Türk Şiiri), Sayı: 409, Ocak 1986.

² Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*, Ankara 1986.

³ Tunca Kortantamer, “Türk Şiirinde Ses Konusunda ve Ses Gelişmesinin Devamlılığı Üzerine Genel Bazı Düşünceler”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Ankara 1993.

⁴ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1970.

bulturayın Nurvanıg añ tüpinde⁵

Şekli Molla Cüme'nin⁶ bir şiirinde mısra başındaki ses, mısra sonlarında kafîye olarak tekrar edilmektedir. Molla Cuma'nın bu usülle yazılmış şiirleri çoktur. (M) sesini hem mısra başlarında hem de mısra sonlarında tekrar ettiği şiire dikkat çekmek istiyorum:

*Meleyib ahu tek kemende düşdüm
Milinen ciğeri yazılan oldum
Mehebbet camını Hızrdan içdim
Mehfuzide bed-beht yazılan oldum*

*Metlebimden görek heber ya suram
Müsrid gelse ser-payıne ya suram
Mürfi-ruhum indi uçar ya suram
Mehmanam dünyada yazılan oldum*

*Molla Cüme deyer yay ilaniyem
Mürvetsiz illerin yay üleniyem
Meşhuram payızda yay ileniyem
Meşegget gış gedib yazılan oldum⁷*

Molla Cüme'nin (A, G, H, K, M, S, Z) gibi seslerle yaptığı böyle şiirler mevcuttur.

Türkiye'de 1772-1856 yılları arasında yaşamış olan Erkiletli Âşık Hasan'ın da⁸ (M) sesiyle yazdığı bir şiiri bulunuyor. Burada (M) sesi mısra ortalarında da düzensiz olarak kullanılmıştır.

*Merhaba benim meleğim
Mislin yok mahum merdane*

⁵ Reşit Rahmeti Arat, age, s. 238-239.

⁶ **Molla Cüme:** Doğum ve ölüm tarihleri hakkında değişik görüşler ileri sürülmektedir. 19. yüzyıl âşıklarındandır. Bazılarına göre Azerbaycan'ın Gah bölgesinde, bazılarına göre Şeki'de doğmuştur. 1914 yılında 60 yaşında olduğunu bir şiirinden öğreniyoruz. Demek ki 1854 yılında doğmuştur. 1995 yılında Paşa Efendiye tarafından hakkında bir kitap Bakü'de yayımlanmıştır.

⁷ Paşa Efendiye, *Molla Cüme/Eserleri*, Bakü 1955, s. 168-169.

⁸ **Erkiletli Âşık Hasan:** Kayseri'nin Erkilet ilçesinde Hamitlioğulları Sülalesinden olan Âşık Hasan 1771 yılında dünyaya geldi. Uzun süre çiftçilik yaptı. 85 yaşında Erkilet'te 1956 yılında öldü. Rasim Deniz tarafından hakkında bir kitap meydana getirildi.

*Mor menefşe metahumdır
Muy-ı müdam mestane*

*Mahsus muhabbet muradım
Meşrebim mesud aradım
Meyl edip muyindir adım
Maşallah mülki miyane*

*Mahlık müjgane mesail
Maksudum mesud mu sail
Men memegi mahına kail
Mey içmiş mahmur mestane*

*Müşkil bu Hasan'a mihnet
Mümkün mekr ile melâmet
Muhâl muhtaca merhamet
Mihman mıyım yar meskene⁹*

Yakın dönemlerde kaybettiğimiz Sivas'ın yetiştirdiği büyük halk şairlerinden birisi de Âşık Sefil Selimî'dir¹⁰. Sefil Selimî sesleri şiirin içinde her kelimenin ilk harfi olarak kullanmıştır. Bazı araştırmacılar bu tür şiirleri, “çok kaşiyeli şiirler” olarak nitelendirmektedir.

*Define defterim delik deşiktir
Didikleyp durma döküldüm dayı
Derdi dirsekledim deştikçe deştim
Derdin derinine dikildim dayı*

*Darmadağınığım direncim düştü
Derdim deryalaştı dışına daştı
Duralım dedimse daha da deşti
Dertliler durına dakıldım dayı*

Dikensiz derbeder deliden deli

⁹ Rasim Deniz, *Erkiletli Âşık Hasan*, Kayseri 1996, s. 114.

¹⁰ Âşık Sefil Selimî: 1933 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğdu, 29 Aralık 2003 tarihinde Sivas'da hayatını kaybetti. Asıl adı Ahmet Günbulut'tur. Terzilik gibi çeşitli işlerde ve yurtdışında çalıştı. Hakkında bir çok kitaplar yazıldı. Güçlü bir kalem şairiydi.

*Dertlerim derdimin dudağı dili
Sefil Selimî'de dert dolu dolu
Derdim direkledi dikildim dayı¹¹*

Azeri şairi Hasta Kasım'ın¹² “Ter” kelimesini mısra başı, ortalarında nasıl kullanıldığını çok anlamlı bir biçimde ortaya koymaktadır.

*Ter getdim, ter yarın, ter hanesine,
Ter mehman, ter eyler, ter güler Senem.
Ter hubdur, ter şuhdur, ter nazenindir,
Ter deyer, ter söyler, ter güler Senem.*

*Ter gemzen, ter hedeng, ter sinesinde,
Ter atmış, ter peykan, ter sinesinde,
Ter asmış, ter narın, ter sinesinde,
Ter deymez, ter sahlar, ter güler Senem.*

*Ter zülfün ter burmuş ter buhağında,
Ter beyaz, ter ehmer, ter yanağında,
Ter şeker, ter damar, ter dodağında,
Ter tutub, ter dişler, ter güler Senem.*

*Ter çeşmi, ter cadu, ter fitnelidir,
Ter lale, ter derib, ter tutmalıdır,
Ter miyan, ter gerden, ter sonalıdır,
Ter durub, ter gezer, ter güler Senem.*

*Ter bülbül, ter gonar, ter budağında,
Ter mecnun, ter gezer, ter budağında,
Ter lale, ter biter, ter budağında.
Ter Gasım, ter derer, ter güler Senem¹³.*

¹¹ Ahmet Özdemir, *Aşık Sefil Selimî*, İstanbul 2006.

¹² **Hasta Kasım**: 18. yüzyıl âşıklarındandır. Hayatı hakkında fazla bilgimiz bulunmuyor. Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Güney Azerbaycan'ın Tikmedaş köyünden olduğu söylenebilir. Çevreyi dolaşmış Dağıstan'a kadar gitmiştir. Lirik tarzda yazdığı koşmalarda ahlaki ve didaktik fikirler ön plandadır.

¹³ Ehliman Ahundov-Tehmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, *Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri*, I. Cilt (Hazırlayanlar: Doç. Dr. Saim Sakaoglu-Dr. Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek), Halk Kültürü Yayınları: I, İstanbul 1985, s. 57.

Tufarganlı Abbas¹⁴ “beyenmez” dönerayaklı üstadnamesinde mısra başlarında “Adam var” kelimelerini tekrarlamaktadır.

*Ay hezerat, bir zamana gelibdi,
Ala garga şuh terlanı beyenmez.
Oğullar atanı, kızlar ananı,
Gelinler de gaynananı beyenmez.*

*Adam var, dağları gezir, serseri,
Adam var, geyiner pustinen deri,
Adam var, me'rifetden yohdu heberi,
Adam var, soltanı, hanı beyenmez.*

*Adam var, çoh işler eyler irada,
Adam var ki, yetebilmez murada,
Adam var ki, çörek tapmaz dünyada,
Adam var, yağ yeyer, balı beyenmez.*

*Adam var ki, getmeyesen işine,
Adam var, geyiner pustinen deri,
Adam var ki, ayran tapmaz aşına,
Dindirersen yağlı nanı beyenmez.*

*Adam var, dolanar sehranı, düzü,
Adam var, döşürer gülü, nergizi,
Adam var, geymeye tapamamaz bezi,
Adam var, al geyer, şalı beyenmez.*

*Adam var ki, adamların nahşıdı,
Adam var ki, anlamazdı, naşıdı,
Adam var ki, heyvan ondan yahşıdı,
Dindirersen heç insanı beyenmez.*

*Adam var, destine veresen güller,
Adam var, gözüne çekesen miller,*

---

¹⁴ Tufarganlı Âşık Abbas: 16. yüzyıl sonu ile 17. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Arapça, Farsça'yı çok iyi bilen aydın bir âşıktır. Âşık şiirinin dışında kaside, rübaî, gazel tarzlarında şiirleri bulunmaktadır. Güçlü bir âşık olan Tufarganlı Abbas; Gul Abbas, Şikeste Abbas, Bikes gibi mahlasları da kullanmıştır.

*Tufarganlı Abbas başına küller,
Ne güne galmısan, garı beyenmez¹⁵.*

Sivaslı Âşık Cefâî'nin¹⁶ beş dördlükten oluşan bir şiiri bulunuyor. Bu şiirin her dördlüğü ilgili seslerle (harflerle) başlamıştır. Dördlüklerdeki mısra başı sesleri birleştirdiğinizde bir akrostiş şiir ortaya çıkıyor ve (NİHAL) kelimesini ortaya koyuyor. Bu şiir de böyle bir orjinallik taşıyor:

*Nasıl methedeyim böyle güzeli
Nidası sadası sözü bir güzel
Ne olur istesin verem canımı
Ne hoştur siması yüzü bir güzel*

*İstese arz etsem arzuhalimi
İncidip kırmasa gönül dalımı
İnsanı öldürür endam, çalımı
İşvesi cilvesi nazı bir güzel*

*Hassas hoşgörülü ince mi ince
Huriye benziyor insan görünce
Hayata dönderir nazar edince
Hümayun bakışlı gözü bir güzel*

*Allah bir yaratmış sanki bir dahi
Abartmadım gerçek böyle billahi
Âşık oldum tanıdıkça vallahi
Adabı ahlakı özü bir güzel
Lal olsun Cefâî var ise hile
Lakin bulamadım hiçbir vesile
Lâkayt olmadım tatlı bir dille
Lutfedip arasa bizi bir güzel¹⁷*

Azerbaycanlı Âşık Mehemed¹⁸, “*Vakt olar*” kelimelerini mısra başlarında tekrarlanmıştır.

¹⁵ Ehliman Ahundov-Tahmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, age, s. 30.

¹⁶ Âşık Cefâî: Asıl adı Binalı Aydın'dır. 1958 yılında Sivas'ın merkeze bağlı Hasköy'de doğdu. Âşık Gülşadi'nin çırağı olan Cefâî şiire 1975 yılında başladı. Güzel saz çalan, irticalî şiir söyleyen Cefâî, Sivas'ta yaşamaktadır.

¹⁷ Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları: 141, İstanbul 2000, s. 200-201.

*Vaht olar galharsan erşe, asmana,
Vaht olar havadan yenersen, könil.
Vaht olar düşersen çiskin, dumana,
Vaht olar her işi ganarsan, könil.*

*Vaht olar çiharsan Mecnun dağına,
Vaht olar düşersen gem yığnağına,
Vaht olar yüz ataş kar etmez sana,
Vaht olar alışıb yanarsan könil.*

*Vaht olar Mehemed tez geler goşa,
Vaht olar heç elin getmez bir işe,
Vaht olar dönersen demire, daşa.
Vaht olar şişe tek sınarsan könil¹⁹.*

Âşık Mücrüm Kerim'in²⁰ “Yüz” kelimesini “gönlüm seni ister” dönerayaklı muhammesinde bakınız şöyle tekrarlıyor:

*Yüz mah-i münevver ola, könlüm seni ister,
Yüz şems-i müdevver ola, könlüm seni ister,
Yüz serv-i senuber ola, könlüm seni ister,
Yüz sagi-yi kövser ola, könlüm seni ister,
Yüz gamet-i er'er ola, könlüm seni ister.*

*Yüz mah-i lisal, afet-i can, gözleri humar,
Yüz sib- i zenen, gönçe dehen nergiz-i bimar,
Yüz zülfü perişan ü belacü, hüt-i hunhar,
Yüz gaşı keman, şuh perizad-i cefakar,
Yüz kipriyi hançer ola, könlüm seni ister.*

---

¹⁸ **Varhıyanlı Âşık Mehemed:** 19. yüzyıl âşıklarındandır. Zagatala vilayetinin Varhıyan köyünde doğmuştur. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. 19. yüzyılın başlarında 65 yaşında iken öldüğü söyleniyor. Üstad ve bilgili âşıklardandır. Geraylı, koşma, tecnis, muhammes, cıgalı tecnis ve divanı türlerinde çok güzel şiirler ortaya koymuştur.

¹⁹ Ehliman Ahundov-Tahmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, age, s. 88.

²⁰ **Mücrüm Kerim:** 18. yüzyıl şairlerindendir. Kirmanşah bölgesinde yaşamış, yüzyılın sonunda Cebrayıl bölgesine yerleşmiştir. Caferabatlı Mücrüm Kerim olarak bilinmektedir. 19. yüzyılda yaşayan Vardanlı Mücrüm Kerim ile karıştırılmaktadır. Edebi sanatları şiirlerinde oldukça güzel kullanan şairimiz geraylı, koşma, tecnis, divanı, muhammes, gazel ve herbe-zorba türlerinde şiirler söylemiştir.

*Yüz le'li göherbar ola, yüz gülsen-i rengin,
Yüz gaşı keman ince miyan, lebleri şirin,
Yüz gamet-i re'na ola, yüz kakülü pürçin,
Yüz mah-i melahet, but-i ziba, gül-i nesrin,
Yüz zülfü müenber ola, könlüm seni ister.*

*Yüz sim beden, ince miyan, gözleri mestan,
Yüz dilber ola hüriliga, naziki püstan,
Yüz hali hebeş, gerdni mina, het-i reyhan,
Yüz sinesi mermer, dişi dür, afet-i dövran,
Yüz bakire dühter ola, könlüm seni ister.*

*Yüz şahid-i Şiraz ü Heleb, Misr ü Semergend,
Yüz ziynet-i alem, ferehefza, şem-i ferhend,
Yüz şem'i dilefruz ola, yüz le'li şekerhend,
Yüz men kimi biçare **Kerim** hüsnüne hesabend
Cümle sana çaker ola, könlüm seni ister²¹.*

Âşık Gurban'ın²² “bu gızın” dönerayaklı muhammesi de “*Ne acep*” mısra başı tekrarlıdır.

*Ne eceb hub yaradıb hüsnünü Tanrı bu gızın,
Ne eceb gülşene benzer gülzarı bu gızın,
Ne eceb mestlenib çeşm-i humarı bu gızın,
Ne eceb taze bitib heyvası, narı bu gızın,
Ne eceb çiçeklenib fesi-i baharı bu gızın.*

*Ne eceb tağ-i mügevves, çekilib gaşı keman,
Ne eceb hoş danışır lezzetilen tuti zeban,
Ne eceb hetleri reyhandı ve hem püste dehan,
Ne eceb gerdni mina, ne eceb ince miyan,
Ne eceb bal lebinden olu carı bu gızın.*

*Ne eceb inci-yi dürdane kimi ağ dişi var,
Ne eceb bad-i sebaden telinin cünbişi var,*

²¹ Ehliman Ahundov-Tahmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, age, s. 115.

²² **Âşık Melikbalı Kurban:** 19. yüzyıl âşıklarından olduğu tahmin ediliyor. Hayatı hakkında hiçbir bilgi bulunmuyor. Şiirlerinin çoğu kaybolmuştur. Şiirlerinden onun usta bir âşık olduğu anlaşılıyor.

*Ne eceb naz ediben işve ile gerdişi var,
Ne eceb ehd ile peymanе mivafığ işi var,
Ne eceb göycek imiş tutduğı karı bu gızın.*

*Ne eceb ehmeri, gül, lale yanağın gördüm,
Ne eceb cennet içinde bele bağın gördüm,
Ne eceb fūrset ile helvet atağın gördüm,
Ne eceb dişlemeli, öpmeli çağın gördüm,
Ne eceb eyleyib Allah meni yarı bu gızın.*

*Ne eceb sohbeti var, hırda megalet, ne eceb,
Ne eceb derd-i dile verdi kifayet, ne eceb,
Ne eceb düşmüş imiş negş-i heyalet, ne eceb,
Ne eceb işler imiş buse, vüsalet, ne eceb,
Ne eceb **Gurban** 'a rast geldi bazarı bu gızın²³.*

Âşık Zabit²⁴ “Bir” kelimesini mısraların başlarında tekrarlıyor. İşte şiiri:

*Ay ağalar kime beyan eliyim,
Bir hoş camallının dağıyam dağı.
Bir ter buhağlının, gen gabaglının,
Bir üzü hallının dağıyam dağı.*

*Bir eceb insanın, hub novcavanın,
Bir êla mekanın, ezim lisanın,
Bir tuti hendanın, şeker feşanın,
Bir şirin dillinin dağıyam dağı.*

*Bir sona cilveli, garğı gaşlının,
Bir yağı gemzeli, ter savaşlının,
Bir mina gerdenli, uzun saçlının,
Bir ince bellinin dağıyam dağı.*

*Bir melek sıfetli, peri hoylunun,
Bir rizvani bağçalı, cennet köylünün,*

²³ Ehliman Ahundov-Tahmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, age, s. 147.

²⁴ **Âşık Zabit**: 19. yüzyıl âşıklarındandır. Aile adı ve hayatı hakkında bilgimiz bulunmuyor. Rivayete göre Gazah bölgesinin Hacıemirli köyünde yaşadığı söyleniyor. İlk öğrenimini Şeki’de yapmıştır. Arapça ve Farsça’yı çok iyi bilen Zabit, edebi sanatları ustalıkla kullanmıştır.

*Bir er'er gametli tubu boylunun,
Bir şümşad gollunun dağıyam dağı.*

*Bir Zabit serkerdan, iki dillinin,
Bir kaşı kemanın, fitne fe'llinin,
Bir enber gohulu, ağzı hillinin,
Bir lebi ballının dağıyam dağı²⁵*

Âşık Ülger'in²⁶ "Biri" diye mısra başlarında tekrarlanan şiiri var:

*Seher sübhü bir cüt sona,
Cilvelendi karşı geldi,
Sallandılar yana yana,
Biri sünbül, biri güldü.*

*Biri güzel adı belli,
Biri Ülger ağır elli,
Biri ördeg, kara telli,
Biri tuba ince beldi.*

*Aşık hürse çeger aman,
Müjgan atar, kaşı gaman,
Biri şigar alan terlan,
Biri sona gözden güldü.*

*Biri gönle salar güman,
Biri töger herdem yüz kan,
Biri gülgez gönçe dehan,
Biri baldan şirin dildi.*

*Biri bade veren saki,
Biri zinet lale dağı,
Birisi Ülger'e yağtı,
Biri tamam fitne feldi²⁷.*

---

²⁵ Ehliman Ahundov-Tahmasib Ferzeliyev-İsrafil Abbasov, age, s. 138.

²⁶ Âşık Ülger: 20. yüzyıl şairlerindedir. 1907 yılında Kazah kazasının Hesensu bölgesinin Köçesker köyünde doğmuştur. İlk öğrenimini Tavus'da yapmıştır. Babasının ölümü üzerine zor günler geçirmiş, zenginlerin yanında nökerlik yapmıştır. Hem şair, hem âşıktır. Yüksek öğrenim yapan şairimizin, halk edebiyatı ile ilgili derlemeleri ve kitapları bulunmaktadır. Asıl adı Himmet Elizade'dir.

Tabiki, mısra başı tekrarlı sesler, heceler ve kelimeler ihtiva eden şiirler bu kadar değildir. Bu konuda Türkiye’de çalışmış halk edebiyatıyla uğraşan bilim adamı sayısı oldukça azdır. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nde halk edebiyatı uzmanı olarak çalışan Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya’nın iki yazısı bulunuyor. *Âşık Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitapta²⁸ yer alan iki yazısı önem arz etmektedir. Bu kitapta; “*Âşık Edebiyatında Kelime Başı Kafiyeli Şiirler ve Sefil Selimî’den Örnekler*” adlı yazısı²⁹ ile “*Türk Halk Şiirinde Mısra Başı Kafiye*ler” adlı yazısı³⁰ yer almaktadır.

Sonuç

Türk şiirinde mısralar arasında, gerek mısra başı, gerek ortası ve sonunda ses, hece ve kelimelerin tekrar edilmesi eski Türk şiir geleneğinin bir uzantısıdır.

Bu tekrarlara “*mısra başı kafiye*”, “*başkafiye*” gibi adlar verilmekle birlikte; bu tekrarların şiirde ahenk ve anlam pekiştirme sağlama amacıyla kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca “*göz için kafiye*” yapma düşüncesi de şiiri ortaya koyan şairlerin-âşıkların amacı olabilir.

Burada şairlerin-âşıkların şiirlerine önem atfedilmesini sağlama ve güç gösterme kaygısı da gözardı edilmemelidir.

Gerek Türkiye’de yaşayan, gerek Azerbaycan’da yetişmiş âşıkların ortak bir geleneği uygulamış olmaları ve bunu devam ettirmeleri aynı millet olmanın doğal bir sonucudur.

²⁷ Doç. Dr. Saim Sakaoğlu-Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin-Esma Şimşek, *Azerbaycan Âşıklar ve Halk Şairleri*, II. Cilt, Halk Kültürü Yayınları: 10, İstanbul 1986, s. 217.

²⁸ Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları: 141, İstanbul 2000.

²⁹ Doğan Kaya, age, s. 205-211.

³⁰ Doğan Kaya, age, s. 183-204.